

21 Cdo 2480/2009

Odpovědnost za škodu způsobenou zaměstnavateli zaměstnancem při činnosti, která vybočuje z mezí plnění pracovních úkolů a přímé souvislosti s ním, nepředstavuje nárok z pracovněprávních vztahů a řídí se právní úpravou obsaženou především v občanském zákoníku.

ROZSUDEK

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v senátě složeném z předsedy senátu JUDr. Mojmíra Putny a soudců JUDr. Ljubomíra Drápala a JUDr. Zdeňka Novotného v právní věci žalobce EBC Pharma, s.r.o. se sídlem v Benešově, Řeznická č. 227, IČ 26214296, zastoupeného JUDr. Ondřejem Kuchařem, advokátem se sídlem v Praze 1, Široká č. 36/5, proti žalované I. B., zastoupené JUDr. Věrou Ottlovou, advokátkou se sídlem v Benešově, Tyršova č. 1902, o 600.000,- Kč s úrokem z prodlení, vedené u Okresního soudu v Benešově pod sp. zn. 10 C 20/2005, o dovolání žalobkyně proti rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 8. července 2008, č. j. 23 Co 266/2008-225, takto:

Rozsudek krajského soudu se zrušuje a věc se vrací Krajskému soudu v Praze k dalšímu řízení.

Odůvodnění:

Žalobce se domáhal, aby mu žalovaná (původně společně a nerozdílně z M. M.) zaplatila 600.000,- Kč s úrokem z prodlení 2,5 % od 29. 7. 2004 do zaplacení. Žaloba odůvodnil zejména tím, že žalovaná, která byla v pracovním poměru u žalobce, v rámci svého výkonu práce odcizila částku 700.000,- Kč, z čehož vrátila pouze 100.000,- Kč. Žalovaný M. se podpisem dohody o splnění dluhu ze dne 21. 9. 2004 zavázal k úhradě částky 600.000,- Kč za žalovanou. Ačkoliv žalobce žalovanou několikrát vyzýval k vrácení částky 600.000,- Kč, žalovaná tvrdí, že je silně zadlužená u jiných osob a takové prostředky k úhradě nemá.

Okresní soud v Benešově - poté, co usnesením ze dne 30. 10. 2006, č. j. 10 C 20/2005-126, potvrzeným usnesením Krajského soudu v Praze ze dne 21. 1. 2007, č. j. 23 Co 33/2007 - 132, řízení ve vztahu k žalovanému M. M. pro zpětvzetí žaloby zastavil - rozsudkem ze dne 3. 4. 2008, č. j. 10 C 20/2005-200, žalobu zamítl a rozhodl, že žalobce je povinen zaplatit žalované na náhradě nákladů řízení 44.025,- Kč k rukám advokátky JUDr. Věry Ottlové. Vycházejí z ustanovení [§ 172](#) zákona č. [65/1965 Sb.](#), zákoníku práce, dovedl, že všechny předpoklady pro vznik odpovědnosti žalobkyně byly splněny. Vznik škody a její výši měl za prokázány z "listiny označené jako uznání dluhu ze dne 29. 7. 2004, kterou podepsala sama žalovaná, ze zprávy daňové poradkyně J. J., z výsledku svědkyně J. a svědka ing. B., ze záznamu pořízeného z jednání zástupců žalobce a žalované a z účetních dokladů předložených žalobcem". Ke vzniku škody došlo v přímé příčinné souvislosti s plněním pracovních úkolů žalované, přičemž žalovaná porušila svoji povinnost zajistit převzetí hotovosti v lékárnách a jejich předání bance na účet žalobce. Ohledně míry zavinění žalované za vzniklou škodu dospěl k závěru, že se jednalo o vědomou nedbalost žalované, která s ohledem na svou praxi a vzdělání musela vědět, že může škodu způsobit, ale bez přiměřených důvodů spoléhala, že ji nezpůsobí; v řízení se neprokázalo, že by žalovaná způsobila škodu tak, že by přímo odcizila hotovost ve vlastnictví žalobce.

K odvolání žalobce Krajský soud v Praze rozsudkem ze dne 8. 7. 2008, č. j. 23 Co 266/2008-225, rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, že žalovaná je povinna zaplatit žalobci 600.000,- Kč s 3% úrokem od 29. 7. 2004 do zaplacení, a rozhodl, že žalovaná je povinna zaplatit žalobkyni na nákladech řízení před soudem prvního stupně 74.813,- Kč a na nákladech odvolacího řízení 83.381,- Kč, vše do tří dnů od právní moci rozsudku do rukou "právního zástupce žalobce". Souhlasil se soudem prvního stupně v tom, že v projednávané věci došlo k naplnění všech předpokladů vzniku odpovědnosti žalované za škodu podle ustanovení [§ 172](#) zákona č. [65/1965 Sb.](#), zákoníku práce. Nesouhlasil však s tím, jak soud prvního stupně posoudil formu zavinění žalované, neboť "nedostatečným způsobem zhodnotil důkaz provedený zvukovým a obrazovým záznamem o jednání vedoucích zaměstnanců žalobce se žalovanou dne 29. 7. 2004, kdy byla probírána otázka vzniku a výše škody, způsobu její náhrady a řešeno bylo i ukončení pracovního poměru žalované u žalobkyně". Správně sice uzavřel, že tento důkaz vyvrátil tvrzení žalované o tom, že při jednání dne 29. 7. 2004 byla ve stavu tísně a čelila nátlaku ze strany žalobce, pod kterým podepsala uznání závazku k náhradě škody, pominul však skutečnost, že v průběhu uvedeného jednání žalovaná zcela spontánně doznala, že od konce roku 2003 si začala ponechávat určitou část finančních prostředků žalobce, které správně měla složit do banky. Vysvětlovala to tím, že tak řešila tíživou finanční situaci své rodiny a měla zprvu v úmyslu takto "vypůjčené" peníze žalobci vrátit, neměla však posléze z čeho. Naopak, snadnost toho, jak si opatřila potřebné finanční prostředky, aniž by to kdokoliv zaznamenal, ji vedla k tomu, že v tomto jednání pokračovala, a to, jak je zřejmé ze zvukového záznamu, až do července 2004, kdy žalobce vše odhalil. Takto zachycené spontánní doznání žalované je podle odvolacího soudu důkazem zcela postačujícím pro závěr o tom, že se z její strany v žádném případě nejednalo o pouhé nedbalostní jednání, nýbrž o úmysl. Úmyslně způsobená škoda pak opravňuje žalobce požadovat po žalované její plnou náhradu ve smyslu ustanovení [§ 179 odst. 3](#) zákona č. [65/1965 Sb.](#), zákoníku práce. Žalobě proto v plném rozsahu vyhověl.

V dovolání proti rozsudku odvolacího soudu žalovaná namítá, že listinu označenou jako "uznání dluhu" podepsala dne 29. 7. 2004 v tísní a nemohla tak učinit "dobrovolně". Vytýká dále odvolacímu soudu, že změnil rozsudek soudu prvního stupně pouze na základě posouzení jediného důkazu, tj. zvukového a obrazového záznamu, aniž zhodnotil všechny důkazy v

řízení provedené v jejich souhrnu. Navíc zmíněný důkaz v řízení před soudem prvního stupně zpochybňovala a poukazovala na to, že hned v úvodu zcela jednoznačně popřela, že škodu svým jednáním způsobila a teprve po vyhrůžování vedoucích zaměstnanců připustila vznik škody, i když věděla, že s takovou částkou vůbec neměla možnost disponovat; poukazovala také na to, že záznam není původní, že je upraven dle potřeby žalobce. Žalobce "nepředložil ani tzv. inventury, s ohledem na to, že celá věc je posuzována v režimu pracovního práva". Není tedy zřejmé, z jakých důvodů požaduje žalobce právě žalovanou částku. Navrhla, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a aby mu věc vrátil k dalšímu řízení.

Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a občanského soudního řádu) věc projednal podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném do 30. 6. 2009 (dále jen "o. s. ř."), neboť dovoláním je napaden rozsudek odvolacího soudu, který byl vydán před 1. 7. 2009 (srov. Čl. II bod 12 zákona č. 7/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., ve znění pozdějších předpisů a další související zákony). Po zjištění, že dovolání proti měnícímu rozsudku odvolacího soudu bylo podáno osobou oprávněnou (účastníkem řízení) v zákonné lhůtě (§ 240 odst. 1 o. s. ř.) a že směřuje proti rozsudku, proti kterému je podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř. dovolání přípustné, přezkoumal rozsudek odvolacího soudu bez nařízení jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.) a dospěl k závěru, že dovolání je zčásti opodstatněné.

Projednávanou věc je třeba i v současné době posuzovat - vzhledem k tomu, že žalobce se domáhá po žalované náhrady škody, kterou měla způsobit v roce 2003 a 2004 - podle zákona č. 65/1965 Sb., zákoníku práce (srov. § 364 odst. 2 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce) - dále jen "zák. práce".

Podle ustanovení § 172 odst. 1 zák. práce zaměstnanec odpovídá zaměstnavateli za škodu, kterou mu způsobil zaviněným porušením povinností při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním.

Z principu obecné odpovědnosti zaměstnance za škodu podle citovaného ustanovení vyplývá, že zaměstnanec odpovídá jen za tu škodu, kterou zaviněným porušením pracovních povinností skutečně způsobil; neodpovídá tudíž za tu část škody, která byla způsobena porušením povinností ze strany zaměstnavatele (§ 172 odst. 2 a § 179 odst. 4 zák. práce), případně zaviněním jiného zaměstnance (§ 179 odst. 5 zák. práce), resp. třetích osob vně zaměstnavatele. V řízení o náhradu škody podle ustanovení § 172 odst. 1 zák. práce má žalobce (poškozený zaměstnavatel) procesní povinnost tvrdit [srov. § 101 odst. 1 písm. a) o. s. ř.] a posléze i prokázat [srov. § 101 odst. 1 písm. b) a 120 odst. 1 o. s. ř.] všechny uvedené předpoklady potřebné pro vznik odpovědnosti za škodu.

Dovolatelka - kromě toho, že odvolacímu soudu vytýká, že ohledně míry zvinění žalované za způsobenou škodu změnil rozsudek soudu prvního stupně pouze na základě posouzení jediného důkazu, tj. zvukového a obrazového záznamu, aniž rozhodl všechny důkazy v řízení provedené v jejich souhrnu - napadá rovněž skutkové zjištění odvolacího soudu o výši škody, kterou měla žalovaná způsobit, když namítá, že žalobce "nepředložil ani tzv. inventury, s ohledem na to, že celá věc je posuzována v režimu pracovního práva", a že tedy není zřejmé, "z jakých důvodů požaduje žalobce právě žalovanou částku".

Podle ustanovení § 241a odst. 3 o. s. ř. lze dovolání, které je přípustné mimo jiné podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř. (a tak je tomu v projednávané věci), podat z důvodu, že rozhodnutí vychází ze skutkového zjištění, které nemá podle obsahu spisu v podstatné části oporu v provedeném dokazování.

Za skutkové zjištění, které nemá podle obsahu spisu oporu v provedeném dokazování, je třeba ve smyslu citovaného ustanovení rozumět výsledek hodnocení důkazů soudem, který neodpovídá postupu vyplývajícímu z ustanovení § 132 o. s. ř., protože soud vzal v úvahu skutečnosti, které z provedených důkazů nebo přednesů účastníků nevyplývaly ani jinak nevyšly za řízení najevo, protože soud pominul rozhodné skutečnosti, které byly provedenými důkazy prokázány nebo vyšly za řízení najevo, nebo protože v hodnocení důkazů, popř. poznatků, které vyplývaly z přednesů účastníků nebo které vyšly najevo jinak, z hlediska závažnosti (důležitosti), zákonnosti, pravdivosti, eventuálně věrohodnosti, je logický rozpor, nebo jestliže hodnocení důkazů odporuje ustanovením § 133 až § 135 o. s. ř. Skutkové zjištění nemá oporu v provedeném dokazování v podstatné části tehdy, týká-li se skutečnosti, které byly významné pro posouzení věci z hlediska hmotného práva. Provedeným dokazováním je třeba rozumět jak dokazování provedené u soudu prvního stupně, tak i dokazování provedené před odvolacím soudem.

Důkazy soud hodnotí podle své úvahy, a to každý důkaz jednotlivě a všechny důkazy v jejich vzájemné souvislosti; přitom pečlivě přihlíží ke všemu, co vyšlo za řízení najevo, včetně toho, co uvedli účastníci (§ 132 o.s.ř.). Hodnocením důkazů se rozumí myšlenková činnost soudu, kterou je provedeným důkazům přisuzována hodnota závažnosti (důležitosti) pro rozhodnutí, hodnota zákonnosti, hodnota pravdivosti, popřípadě hodnota věrohodnosti. Při hodnocení důkazů z hlediska jejich závažnosti (důležitosti) soud určuje, jaký význam mají jednotlivé důkazy pro jeho rozhodnutí a zda o ně může opřít svá skutková zjištění (zda jsou použitelné pro zjištění skutkového stavu a v jakém rozsahu, popřípadě v jakém směru). Při hodnocení důkazů po stránce jejich zákonnosti zkoumá soud, zda důkazy byly získány (opatřeny) a provedeny způsobem odpovídajícím zákonu nebo zda v tomto směru vykazují vady (zda jde o důkazy zákonné či nezákonné); k důkazům, které byly získány (opatřeny) nebo provedeny v rozporu s obecně závaznými právními předpisy, soud nepřihlédne.

Dovolacím důvodem podle ustanovení § 241a odst. 3 o. s. ř. lze napadnout výsledek činnosti soudu při hodnocení důkazů, na jehož nesprávnost lze usuzovat - jak vyplývá ze zásady volného hodnocení důkazů - jen ze způsobu, jak k němu odvolací soud dospěl. Nelze-li soudu v tomto směru vytknout žádné pochybení, není možné ani polemizovat s jeho skutkovými závěry. Znamená to, že hodnocení důkazů, a tedy ani skutkové zjištění jako jeho výsledek, z jiných než výše uvedených důvodů nelze dovoláním úspěšně napadnout.

Skutkové zjištění o tom, v jaké výši vznikla jednáním žalované žalobci škoda, odvolací soud učinil (shodně se soudem prvního stupně, jehož závěry v tomto směru převzal) - jak vyplývá z odůvodnění napadeného rozsudku - z výsledků dokazování (zejména z "listiny označené jako uznání dluhu ze dne 29. 7. 2004, kterou podepsala sama žalovaná, ze zprávy daňové poradkyně J. J., z výslechu svědkyně J. a svědka ing. B., ze záznamu pořízeného z jednání zástupců žalobce a žalované a z účetních dokladů předložených žalobcem"), které zhodnotil způsobem vyplývajícím z ustanovení § 132 o. s. ř. Skutečnost, že při zjišťování výše škody nebyla žalobcem "předložena tzv. inventura" nemůže na skutkových závěrech soudů obou stupňů ničeho změnit. Jestliže byla výše škody prokázána již výše zmíněnými důkazy, nemůže mít provedení "tzv. inventury" (o níž dovolatelka ani neuvádí, v čem by měla - oproti již učiněným zjištěním z účetních dokladů - spočívat) na správnost závěru o její výši vliv. Skutkové zjištění odvolacího soudu týkající se výše škody vzniklé jednáním žalované tak má oporu v provedeném dokazování; z odůvodnění napadeného rozsudku a z obsahu spisu (provedených důkazů, přednesů účastníků a toho, co za

řízení před soudy vyšlo jinak najevo) je zřejmé, že odvolací soud pro uvedené zjištění vzal v úvahu jen skutečnosti, které vyplynuly z provedených důkazů a přednesů účastníků, že žádné skutečnosti, které v tomto směru byly provedenými důkazy prokázány nebo vyšly za řízení najevo a které byly současně významné pro věc, nepominul a že v jeho hodnocení důkazů a poznatků, které vyplynuly z přednesů účastníků, není z hlediska závažnosti (důležitosti), zákonnosti, pravdivosti, event. věrohodnosti logický rozpor, popřípadě že by hodnocení důkazů odporovalo ustanovením [§ 133](#) až [§ 135](#) o. s. ř.

Souhlasit lze však s dovolatelkou v tom, že závěr o míře zavinění žalované za způsobenou škodu učinil odvolací soud nikoli v souladu s procesním právem.

Odvolací soud není vázán skutkovým stavem, jak jej zjistil soud prvního stupně ([§ 213 odst. 1](#) o. s. ř.). K provedeným důkazům, z nichž soud prvního stupně neučinil žádná skutková zjištění, odvolací soud při zjišťování skutkového stavu věci nepřihlídně, ledaže by je zopakoval; tyto důkazy je povinen zopakovat, jen jestliže ke skutečnosti, jež jimi má být prokázána, soud prvního stupně provedl jiné důkazy, z nichž při zjišťování skutkového stavu vycházel ([§ 213 odst. 3](#) o. s. ř.).

Z citovaných ustanovení mimo jiné vyplývá, že chce-li se odvolací soud odchýlit od skutkových závěrů soudu prvního stupně na základě soudem prvního stupně provedených důkazů, musí zopakovat ty důkazy, o něž chce své skutkové závěry opřít, bez ohledu na to, zda je při svém skutkovém zjišťování sám soud prvního stupně použil nebo ne. Je tomu tak proto, aby byla dodržena zásada ústnosti a přímosti a aby tak soud mohl hodnotit provedené důkazy na základě vlastního (nikoli zprostředkovaného) vnímání důkazu.

V projednávané věci soud prvního stupně učinil skutkový závěr, že "ohledně míry zavinění žalované za vzniklou škodu se jednalo o vědomou nedbalost žalované", která s ohledem na svou praxi a vzdělání musela vědět, že může škodu způsobit, ale bez přiměřených důvodů spoléhala, že ji nezpůsobí, a že "v řízení se neprokázalo, že by žalovaná způsobila škodu tak, že by přímo odcizila hotovost ve vlastnictví žalobce". Jinak řečeno dovodil, že žalovaná způsobila žalobci škodu nedbalostním jednáním. Přitom - jak vyplývá z obsahu odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně - k důkazu obrazovozvukovým záznamem ze dne 29. 7. 2004 nepřihlížel; žádné zjištění ve vztahu k míře zavinění žalované z něj neučinil. Naproti tomu odvolací soud o stejné otázce uzavřel, že se "ze strany žalované v žádném případě nejednalo o pouhé nedbalostní jednání, nýbrž o úmysl". Vycházel přitom (podle obsahu odůvodnění dovoláním napadeného rozsudku) zejména z obrazovozvukového záznamu ze dne 29. 7. 2004.

Jak již bylo výše uvedeno, odvolací soud se mohl od uvedeného skutkového zjištění soudu prvního stupně (že se v projednávané věci jednalo o vědomou nedbalost žalované) odchýlit, ale toliko za podmínek uvedených mimo jiné v ustanovení [§ 213 odst. 3](#) o. s. ř. (za podmínky zopakování provedených důkazů, o něž chtěl svůj odchýlný názor opřít).

Jak ale vyplývá z protokolu o jednání před odvolacím soudem v této věci ze dne 8. 7. 2008, odvolací soud uvedeným způsobem nepostupoval. Toliko "sdělil" obsah odvolání žalobce a obsah vyjádření žalované; žádné dokazování ve věci neprováděl. Přesto, aniž důkaz obrazovozvukovým záznamem ze dne 29. 7. 2004 provedl (zopakoval), právě o tento důkaz, z něhož soud prvního stupně žádné skutkové zjištění v tomto smyslu neučinil, svůj, od soudu prvního stupně odlišný, skutkový závěr opřel. Je tedy zřejmé, že postupoval v rozporu s ustanovením [§ 213 odst. 3](#) o. s. ř.; dovolací soud musel k této vadě řízení, jež mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, přihlídnout ([§ 242 odst. 3](#) o. s. ř.).

Odpovědnost za škodu vzniklou zaměstnavateli má povahu nároku z pracovněprávních vztahů, jen jestliže ji zaměstnanec způsobil porušením povinností při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním (srov. [§ 172](#) zák. práce a [§ 250](#) zákona č. [262/2006 Sb.](#), zákoník práce), tedy řečeno jinak, jestliže ji zaměstnanec způsobil v mezích plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním. V mezích plnění pracovních úkolů a přímé souvislosti s ním podle ustálené judikatury soudů je taková činnost zaměstnance, která nepostrádá místní, časový a zejména věcný (vnitřní účelový) vztah k plnění pracovních úkolů; ve své podstatě jde o posouzení, zda při činnosti, již byla způsobena škoda, zaměstnanec sledoval z objektivního a subjektivního hlediska plnění pracovních úkolů (srov. např. stanovisko občanskoprávního kolegia býv. Nejvyššího soudu ze dne 18. 10. 1970, sp. zn. Cpj 87/70, které bylo uveřejněno pod č. 55 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, roč. 1971). Odpovědnost za škodu způsobenou zaměstnancem při činnosti, která vybočuje z mezí plnění pracovních úkolů a přímé souvislosti s ním, nepředstavuje nárok z pracovněprávních vztahů a řídí se právní úpravou obsaženou především v občanském zákoníku.

V projednávané věci žalovaná způsobila (měla podle tvrzení žalobce způsobit) škodu svému zaměstnavateli tím, že si v rozporu se svými povinnostmi postupně od konce roku 2003 začala ponechávat určitou část finančních prostředků žalobce, které správně měla složit do banky (měla to vysvětlovat tím, že tak řešila tíživou finanční situaci své rodiny a měla zprvu v úmyslu takto "vypůjčené" peníze žalobci vrátit). Odvolací soud by proto měl - bude-li tyto skutečnosti mít za prokázané - při svém rozhodování zvážit též to, zda žalovaná svým jednáním nevybočila (nemohla vybočit) z mezí plnění svých pracovních úkolů a přímé souvislosti s ním, neboť v takovém případě by žalobcova pohledávka měla (mohla mít) povahu občanskoprávního závazku a věc by tak bylo nutno posoudit podle příslušných ustanovení občanského zákoníku.

Z uvedeného vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu není správný. Nejvyšší soud České republiky jej proto zrušil a věc vrátil Krajskému soudu v Praze k dalšímu řízení ([§ 243b odst. 2](#) část věty za středníkem a [§ 243b odst. 3](#) věta první o. s. ř.).

Právní názor vyslovený v tomto rozsudku je závazný; v novém rozhodnutí o věci rozhodne soud nejen o náhradě nákladů nového řízení a dovolacího řízení, ale znovu i o nákladech původního řízení ([§ 243d odst. 1](#) o. s. ř.).

Poučení:

Proti tomuto rozsudku není přípustný opravný prostředek.

V Brně dne 27. července 2010

JUDr. Mojmír Putna, v. r.

předseda senátu